

מדת בדת

לע"צ ר' אליעזר בן ר' רפאל
רובינשטיין זצ"ל וזוג' מרת שרה בת
ר' מרדכי אריה הלוי ע"ה
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 159 פרשת ראה תשע"ה

שיעור חזק חזמי נדרך קצרו

נדרים פב-פח

משנה אם אמרה קונם שאיני נהנית לבריות לא יפר כי היא יכולה להנות מלקט שכחה ופאה, האומר קונם שאין כהנים ולויים נהנים לי יטלו על כרחו, ואם אמר כהנים אלו או לויים אלו יטלו כהנים ולויים אחרים. **גמרא** כשנדרה מהבריות אינו צריך להפר ומשמע שהיא יכולה להנות ממנו כי אינו בכלל בריות, אך בסיפא כתוב שיכולה להנות מלקט שכחה ופאה ומשמע שמבעלה אינה יכולה להנות, א"כ בעלה הוא בכלל בריות, ומבאר עולא שבעל אינו בכלל בריות והכוונה היא שגם במקרה שאינה יכולה להנות ממנו אם הוא עני בכ"ז היא יכולה להנות מלקט שכחה ופאה, ורבא מבאר במשנה שהבעל הוא בכלל בריות, והמשנה מבארת את הטעם שמדוע אינו יכול להפר למרות שהיא נדרה מבריות כי היא יכולה להנות מלקט שכחה ופאה, ור"נ מבאר שבאמת בעל אינו בכלל בריות והמשנה כותבת שגם אם תתגרש היא יכולה להנות בלקט שכחה ופאה.

דף פד רבא מקשה לדברי ר"נ מדוע במשנה של נטולה אני מן היהודים כתוב שיפר חלקו ומשמת אותו והיא נטולה משאר היהודים, ואם נאמר שהבעל אינו בכלל בריות א"כ זה נדרי עיניו נפש והוא יכול להפר לה, ויש לומר שמוכח שהיא באה לאסור עצמה מדבר מותר והיינו מבעלה כי לכל העולם היא ממילא אסורה. **המשנה** אומרת שיכולה להנות בלקט שכחה ופאה ולא כתוב במעשר עני, ובברייתא כתוב שמותרת גם במעשר עני, ורב יוסף אמר שזה תלוי במחלוקת ר"א ורבנן במשנה בדמאי שלר"א לא צריך לקרוא שם על מעשר שני של דמאי, **עמוד ב** וחכמים סוברים שקוראים שם אך אין צריך להפריש, ולכאורה המחלוקת היא האם כשלא הפריש מעשר עני נשאר שם טבל על הפירות שלרבנן נשאר שם טבל ויש טובת הנאה בנתינתה ולכן צריך לקרוא שם בספק, ולר"א אין שם טבל בפירות וגם אין טובת הנאה ולכן לא צריך לקרוא שם בדמאי, ולכן המודר יכול להנות ממנו, ואביי אומר שלכו"ע יש טבל במעשר עני ונחלקו ר"א ורבנן שלר"א לא נחשדו על כך כיון שהוא יכול להפקיר נכסיו ולהעשות עני וא"כ אין זה הפסד עבורו ולכן לא צריך לקרוא שם, ולרבנן עם הארץ חושש להפקיר נכסיו כי הוא חושש שייזכו ממנו לכן נחשדו עמי הארץ על מעשר עני שזה הפסד להם, רבא מחלק שמשנתינו דברה במעשר עני שמחלקים בבית שכתוב בו ונתת ללוי לגר ליתום ולא למנה לכן אסור למודר להנות מזה, והברייתא דברה במעשר עני שמתחלק בין הגרנות וכתוב בו והנחת בשעריך ולכן מותר למודר להנות ממנו.

המשנה אומרת שאחד שנדר מכהנים ולויים יכולים ליטול תרומות בעל כרחו, ולכאורה מוכח שטובת הנאה אינה ממון, אך בסיפא כתוב שאם נדר מכהנים ולויים אלו אסור בהם ומותר באחרים ומשמע שטובת הנאה היא ממון, ורב הושעיא אומר שאכן זה תלוי במחלוקת רבי ור' יוסי בר' יהודה בברייתא, שלרבי מי שגנב טבלו של חבירו משלם דמי טבלו, ולר' יוסי בר' יהודה משלם רק דמי חולין שבו,

דף פה ולכאורה נחלקו שלרבי טובת הנאה היא ממון ולכן משלם דמי כולו ולר' יוסי בר' יהודה טובת הנאה אינה ממון ולכן משלם רק לפי דמי חולין שבו, ויש לדחות שלכו"ע טובת הנאה אינה ממון, ונחלקו שלרבי מתנות שלא הורמו לא כמי שהורמו ולכן הכל כחולין ולר' יוסי כמי שהורמו הם ולכן משלם רק לפי דמי חולין, אך יש לדחות שאם טובת הנאה אינה ממון א"כ אין שייך לחלק בין הורמו ללא הורמו לענין חיוב התשלומין, אלא טעמו של רבי שקנסו את הגנב שישלם כנגד הכל כדי שימנע מגניבה, ולר' יוסי בר' יהודה

דף פב ר"נ מביא ראייה מהמשנה שאם אמרה נטולה אני מהיהודים יפר חלקו ומשמת אותו אך אסורה מכל היהודים, ולכאורה אם זה נקרא עינוי נפש מדוע נאסרת על כל היהודים אחר גירושיה א"כ משמע שתשמיש זה נקרא רק בינו לביתה, ויש לומר שהספק של רבא הוא לרבנן כי המשנה של נטולה מהיהודים היא רק לר' יוסי כדברי רב הונא שכל הפרק הוא לר' יוסי שכיון שכתוב ר' יוסי אומר אין אלו נדרי עיניו נפש מדוע כתוב שוב הרי זה יפר דברי ר' יוסי א"כ מוכח שמכאן והלאה הפרק כר' יוסי.

שמואל אומר בשם לוי שהבעל מפר לאשתו את כל הנדרים מלבד כשאומרת הנאתי על פלוני שאינו מפר, אך אם אומרת הנאת פלוני עלי יפר, ולכאורה יש להביא ראייה מהמשנה שכשנדרה פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת ואינו מפר, ולכאורה זה כאמרה הנאת פלוני עלי וא"כ אינו מפר, ורב יוסף מבאר שמדובר שאסרה עליה מה שיביא בעלה משל מדינה פלונית, וכן מה שהמשנה מביאה בהמשך שאמרה פירות חנוני זה עלי מדובר שאמרה מה שתביא אתה, אך קשה מהמשך המשנה שאם פרנסתו ממנו יפר, ולכאורה אם נדרה ממה שתביא מדוע יפר שמישהו אחר יביא לה מהחנוני הזה, וא"כ אם בסיפא מדובר כשהבעל לא מביא א"כ גם ברישא לא מדובר שנדרה מה שתביא, וזה כדעת ר' יוסי, **עמוד ב** שרב הונא אמר שכל הפרק כר' יוסי שאין מפר משום עינוי נפש, אך מפר נדרים שבינו לביתה.

רב יהודה אומר בשם שמואל שאם נדרה מב' ככרות ובאחת שנמנעת ממנה יש לה עינוי ומהשניה אין לה עינוי מתוך שהבעל מפר למה שהיא מתענה הוא מפר גם לשניה, ורב אסי אומר בשם ר' יוחנן שמפר רק למה שהיא מתענה ולא למה שאינה מתענה, וללישנא בתרא ר' אסי שאל את ר' יוחנן מה הדין במקרה כזה ור' יוחנן ענה לו שמפר למה שהיא מתענה ולא למה שאינה מתענה, ושאל ר' אסי ממשנה בנזיר שאשה שנדרה נזירות והיא שותה יין ומיטמאת למתים,

דף פג היא לוקה ואם הפר לה בעלה והיא לא ידעה שהפר לה ושתתה יין ונטמאה למתים אינה לוקה, ואם נאמר במקרה שלנו שמפר רק למתענה נאמר שהבעל הפר רק כלפי היין ולא כלפי חרצנים וזגים שאין לה צער במניעה מהם וא"כ כשתאכל חרצנים וזגים היא תלקה, אמר רב יוסף שאין נזירות לחצאין שתחול רק על יין ולא על זג וחרצן, ואביי מקשה שמשמע לדברי רב יוסף שנזירות אינה לחצאין אך יש קרבן לחצי נזירות, ואביי סובר שאכן אין נזירות ולא קרבן לחצאין, ויש להקשות שכתוב במשנה שאשה שנדרה נזירות והפרישה בהמה ואח"כ הפר לה בעלה תביא חטאת העוף ולא עולת העוף, ואם נאמר שאין קרבן לחצי נזירות מדוע היא מביאה חטאת העוף, אך מצד שני אם נאמר שיש קרבן לחצי נזירות היא תביא ג' בהמות לחטאת עולה ושלמים, אלא שאף שאין קרבן לחצי נזירות היא מביאה חטאת העוף שבאה גם על הספק, ור' אסי הקשה לר' יוחנן ממה שכתוב שאשה שנדרה נזירות ונטמאה ואח"כ הפר לה בעלה מביאה חטאת העוף ולא עולת העוף, ולדברי ר' יוחנן שמפר רק למה שהיא מתענה ולא למה שאינה מתענה, **עמוד ב** א"כ נאמר שהפר לה רק מיין שיש לה צער ממניעתו אך לא הפר מטומאה שאין לה צער, ויש לומר שגם בטומאה יש לה צער שכתוב והחי יתן אל לבו, ור"מ ביאר שמי מגיע להספד של אחרים יספדו לו והבוכה יבכו עליו ומי שקובר יקברוהו.

קנסו את בעה"ב כדי שלא ישהה את טבלו, ורובא מבאר במשנה שבאמת טובת הנאה היא ממון ובמודר מכהנים יטלו בעל כרחו כיון שהתרומה ראויה רק לכהנים והוא רוצה לאסרה עליהם א"כ מצדו זה כעפר שהוא הפקיר את הטובת הנאה שיש לו בתרומה, ולכן יכולים ליטול בעל כרחו.

משנה אם נדרה האשה קונם שאיני עושה על פי אבי ואביך ואחיך אינו יכול להפר, אך אם אמרה שאיני עושה על פיך לא צריך להפר שהיא משועבדת לו, ולר"ע יפר שמא תעדיף עליו במעשה ידיה יותר ממה שהיא צריכה, ור' יוחנן בן נורי אומר שיפר שמא יגרשנה ותאסר עליו. **גמרא** שמואל פוסק כר' יוחנן בן נורי ויוצא לדבריו שאדם יכול להקדיש דבר שלא בא לעולם, אך קשה ממה ששנינו שהמקדיש מעשה ידי אשתו **עמוד ב** לכו"ע היא תעשה ותאכל, ומה שהיא עושה יותר ממאכלה לר"מ חל בזה הקדש ולר' יוחנן הסנדלר זה חולין, ושמואל פסק כר' יוחנן הסנדלר, וא"כ יוצא מדבריו שאדם לא יכול להקדיש דבר שלא בא לעולם, ואין לומר שר' יוחנן בן נורי דיבר רק על העדפה ששמואל לא אומר הלכה כר' יוחנן בן נורי בהעדפה או שהוא יאמר הלכה כר"ק או הלכה כר"ע, ורוב יוסף מבאר שבקונמות סובר שמואל שחל הנדר מתוך שאדם יכול לאסור פירות חבירו עליו יכול לאסור על חבירו דבר שלא בא לעולם, ואביי מקשה שאדם יכול לאסור פירות חבירו עליו מתוך שיכול לאסור פירותיו על חבירו אך אין יאסור פירות שלא באו לעולם על חבירו כמו שאינו יכול לאסור פירות חבירו על חבירו, ורוב הונא בר רב יהושע מבאר במשנתנו שהיא אומרת יקדשו ידי לעושיהם וידיה בעולם, אך לכאורה אין מתקדש כך הרי ידיה משועבדות לבעלה ואין לומר שזה יועיל לכשתתגרש כי הרי עדיין היא לא התגרשה, וזה מובן רק למ"ד שאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אך אם מקדיש רק מה שבא לעולם מדוע זה יועיל,

דף פו ור' אילא מוכיח שאם אדם אומר לקונה שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדש ודאי מועיל הקדש, ור' ירמיה דוחה שכשאומר שדה זו שאני מוכר לך זה מועיל כי עכשיו זה בידו להקדישה אך מעשה ידי האשה זה דומה לאומר שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תקדש שודאי לא חל כי אינה ברשותו, ורוב פפא מחלק שאין דומה מקח למעשה ידי האשה כי מכר אינו ברשות המוכר כלל אך מעשה ידי האשה ידיה הן ודאי ברשותה, וזה דומה למי שמשכן שדה בחובו ואומר הלוה שדה זו שמשכנתי בידך לכשאפדנה ממך תהיה הקדש שודאי מועיל, ורוב שישא בר רב אידי אומר שאינו דומה כי הלוה יכול לפדות את השדה, אך אשה אין בידה להתגרש, אלא יש לדמות את זה לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי אצלך לי שנים לכשאפדנה ממך תהיה הקדש ודאי חל ההקדש, ורוב אשי דוחה שבמשכון יש קצבה של י' שנים, אך באשה אין קצבה מתי תתגרש, **עמוד ב** ורוב אשי מבאר שבקונמות חל הנדר כי הן כקדושת הגוף וכדברי רבא שהקדש חמץ ושחרור מוציאם מידי שעבוד, ואמנם לפי זה א"צ לכתוב שמא יגרשנה אלא זה רק טעם נוסף ויש להוסיף ועוד שמא יגרשנה.

משנה אם נדרה אשתו וסבור הבעל שבתו נדרה או שהבת נדרה והוא חשב שאשתו נדרה, או שהאשה נדרה בניזר והוא חשב שנדרה מקרבן או שנדרה בקרבן וחשב שהיא נדרה נזירות, נדרה מתאנים והוא חשב שהיא נדרה מענבים או שנדרה מענבים והוא חשב שהיא נדרה מתאנים והפר יחזור ויפר כראוי. **גמרא** משמע שמה שכתוב בפסוק יניא אותה הוא בדוקא באותה אשה,

דף פז לענין קריעה רואים שחל בכל מקרה שכתוב בפסוק על שאול ועל יהונתן בנו ומשמע שעל כל קרוב יש דין קריעה נפרד ושנו על כך שאם אמרו לו מת אביו וקרע והתברר שבנו מת יצא ידי קריעה, ויש לומר שרק כשקרע בסתם זה מועיל שאמרו לו שמת לו קרוב והוא חשב שזה אביו אך אם קורע בפירוש על מישהו אינו מועיל לאחר, וכן כתוב בברייתא שאם אמרו לו מת אביו וקרע

ואח"כ נמצא שמת בנו לא יצא ידי קריעה אך אם אמרו לו שמת לו מת והוא חשב שזה אביו והתברר שבנו מת יצא ידי קריעה, ורוב אשי מחלק שאם התברר תוך כדי דיבור יצא ידי קריעה ואחר כדי דיבור לא יצא ידי חובה על אחר, וכן שנינו בברייתא שמי שהתעלף החולה שיש לו בביתו וחשב שמת וקרע עליו ומת אח"כ, לא יצא ידי קריעה, ואמר ר"ש בן פזי בשם ריב"ל בשם בר קפרא שזה רק כשמת לאחר כדי דיבור אך אם מת תוך כדי דיבור זה מועיל, ולהלכה תוך כדי דיבור כדיבור חוץ ממגדף ועובד ע"ז שהתחרט תוכ"ד, וכן מקדש ומגרש, שאחר מעשה אינו יכול לחזור גם תוך כדי דיבור.

משנה אם אמרה קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת אם קיים לתאנים קיים להכל ואם הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר גם לענבים אם אמרה קונם תאנה שאני טועמת וענבה שאני טועמת זה כשני נדרים. **גמרא** משנתנו כדעת ר' ישמעאל שכתוב אישה יקימנו ואישה יפרנו ולר' ישמעאל אם אמרה קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת קיים לתאנים קיים להכל **עמוד ב** הפר לתאנים לא מופר עד שיפר גם לענבים, ולר"ע לומדים מהפסוק אישה יקימנו ואישה יפרנו וכמו שיקימנו זה ממנו כך יפרנו ממנו, ור' ישמעאל סובר שלא כתוב ממנו ור"ע סובר שמקשים הפרה להקמה ולשון יקימנו הכוונה ממנו, ור' חייא בר אבא אמר בשם ר' יוחנן שזה דעת ר' ישמעאל ור"ע אך חכמים סוברים שמקשים הפרה להקמה כמו שהפרה חלה במה שהפר כך הקמה חלה במה שקיים.

המשנה מסיימת שכשאמרה קונם תאנים שאני טועמת וענבים שאני טועמת זה שני נדרים, ואמר רבא שזה דעת ר"ש שכשכולל בשבועה צריך לפרט שבועה לכל אחד.

משנה אם אמר הבעל יודע אני שיש נדר אבל לא ידעתי שניתן להפר יכול להפר כשזה נודע לו, ואם אמר יודע אני שניתן להפר אך לא ידעתי שדבר זה הוא נדר, לר"מ לא יפר ולחכמים יפר. **גמרא** לכאורה לענין גלות לר' יהודה לומדים מהפסוק בלא ראות פרט לסומא ולר"מ מרבים סומא שמקצת ידיעה ככולה ואילו כאן לר"מ מקצת ידיעה אינה ככולה,

דף פח רבא מבאר שכל מקום לפי ענינו שלענין גלות סובר ר' יהודה שכיון שכתוב בפסוק ואשר יבא את רעהו ביער, והיינו כל מי שראוי להכנס ליער ואפילו סומא, וא"כ א"צ לרבות סומא מבלא ראות וא"כ זה בא למעט סומא, ור"מ סובר שכתוב בבלי דעת והיינו דעת שלימה וסומא אין לו דעת לכוון היכן חבירו, ובלא ראות לא ממעט סומא שכבר יכלנו למעט מבבלי דעת וא"כ זה מרבה סומא.

משנה מי שנדר מחתנו והוא רוצה לתת מעות לבתו, יאמר לה מעות אלו נתונים לך במתנה ובתנאי שלבעלך לא יהיה רשות בהם אלא רק מה שאת נושאת ונותנת יהיה לפיך. **גמרא** רב אומר שמועיל רק כשפרט לה שזה עבור מה שאת נושאת ונותנת לפיך אך אם אמר לה שלבעלך לא יהיה רשות בהם ומה שתרצי עשי קנה אותם הבעל, ושמואל סובר שגם באמר מה שתרצי עשי לא קנה אותם הבעל, **עמוד ב** ור' זירא מקשה שדברי רב הם כר"מ שיד אשה כיד בעלה, ולענין עירוב שנינו שבשיתוף מבוי מניח חבית ואומר הרי זה לכל בני מבוי ומזכה עבור כולם ע"י עבדו ושפחתו העבריים ובנו ובתו הגדולים וע"י אשתו, ואם נאמר שהבעל קונה את מה שאשתו זכתה א"כ לא יצא העירוב מרשות הבעל, ורובא מתרץ שגם ר"מ שסובר שיד אשה כיד בעלה מודה שכאן האשה יכולה לזכות מיד בעלה עבור אחרים ורבינא מקשה שכתוב בברייתא, ואלו שזכין להם: ע"י בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העבריים ואלו שאין זכין להם: ע"י בנו ובתו הקטנים ועבדו ושפחתו כנענים ואשתו, ורוב אשי מעמיד את המשנה בעירובין באופן שיש לאשה חצר שלה באותו מבוי שמתוך שזוכה עבור עצמה זוכה גם לאחרים.

משנה נדר אלמנה וגרושה יקום עליה שגם אם קבלה נזירות לאחר ל' יום ונישאה בתוך הל' יום אין הבעל יכול להפר.